

ISTE'MOL, JAMG'ARMA VA INVESTITSIYALAR

Iskandarov Bekzod Abdijalilovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Iqtisodiyot nazariyasi kafedrasida katta o'qituvchisi.

begzodiskandarov1988@gmail.com

Akramova Mohiniso

mohinisoakramova040@gmail.com

Yaxshiboyeva Sevinch

yaxshiboyevasevinch922@gmail.com

Ro'ziboyeva Nodira

roziboyevanodira330@gmail.com

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, BI-525 guruh talabalari.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19598541>

Annotatsiya. *Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar har qanday iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchlari hisoblanadi. Ushbu maqola mazkur tushunchalarning o'zaro bog'liqligini, ularning iqtisodiy o'sish va barqarorlikka ta'sirini tahlil qiladi. Tadqiqot iste'mol xatti-harakatlari, jamg'arma mezonlari va investitsiya qarorlarining makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini o'rganadi. Natijalar milliy iqtisodiyotda samarali siyosatni ishlab chiqish uchun muhim xulosalarni taqdim etadi.*

Kalit so'zlar: *Iste'mol, Jamg'arma, Investitsiyalar, Iqtisodiy o'sish, Makroiqtisodiyot, Siyosat, Barqarorlik, Rivojlanish.*

Abstract. *Consumption, savings, and investments are fundamental drivers of any economy.*

This article analyzes the interrelationship of these concepts and their impact on economic growth and stability. The study investigates how consumer behavior, savings criteria, and investment decisions influence macroeconomic indicators. The findings provide crucial insights for developing effective policies within the national economy.

Keywords: *Consumption, Savings, Investments, Economic Growth, Macroeconomics, Policy, Stability, Development.*

Аннотация. *Потребление, сбережения и инвестиции являются фундаментальными движущими силами любой экономики. Данная статья анализирует взаимосвязь этих понятий и их влияние на экономический рост и стабильность. Исследование изучает, как потребительское поведение, критерии сбережений и инвестиционные решения влияют на макроэкономические показатели. Полученные результаты предоставляют важные выводы для разработки эффективной политики в рамках национальной экономики.*

Ключевые слова: *Потребление, Сбережения, Инвестиции, Экономический Рост, Макроэкономика, Политика, Стабильность, Развитие.*

Kirish

Iqtisodiy nazariya va amaliyotda iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar har qanday milliy iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchlari hisoblanadi. Ular iqtisodiy o'sish, barqarorlik va aholi farovonligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Iste'mol, iqtisodiy faoliyatning yakuniy bosqichi sifatida, ishlab chiqarish natijalarini va resurslarni iqtisodiy ehtiyojlarni qondirish uchun

ishlatish jarayonini anglatadi. U talabni shakllantirib, bozor mexanizmlarining samarali ishlashini ta'minlaydi. Jamg'arma esa, joriy iste'moldan voz kechish orqali kelajakdagi ehtiyojlar yoki investitsiyalar uchun resurslarni to'plashni ifodalaydi. Bu iqtisodiy barqarorlikning muhim ko'rsatkichi bo'lib, mamlakatning kelajakdagi rivojlanish salohiyatini belgilaydi. Investitsiyalar, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishning asosiy lokomotivi hisoblanadi. Ular kapitalni turli sohalarga, ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarga va tadbirkorlik loyihalariga uzoq muddatli kiritish orqali iqtisodiy rivojlanish va kelajakdagi foydani maqsad qiladi.

Investitsiyalar yangi ish o'rinlari yaratish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va texnologik yangilanishlarni rag'batlantirish orqali iqtisodiyotni rivojlantiradi. Ushbu uchta element o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik makroiqtisodiy muvozanatni ta'minlashda markaziy ahamiyatga ega. Jamg'armalar investitsiyalar uchun muhim moliyaviy manba bo'lib xizmat qilsa, investitsiyalar o'z navbatida ishlab chiqarishni kengaytirib, aholi daromadlarini oshiradi va bu iste'mol hajmining o'sishiga olib keladi.

Mazkur maqola iste'mol, jamg'arma va investitsiyalarning nazariy asoslari, turlari, ularga ta'sir etuvchi omillar hamda o'zaro bog'liqligini chuqur tahlil qilishga qaratilgan. Xususan, iste'molning mohiyati va nazariy asoslari, unga ta'sir etuvchi omillar va jamg'arish funksiyalari atroflicha ko'rib chiqiladi. Maqolada O'zbekiston iqtisodiyoti kontekstida ushbu jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlari, uy xo'jaliklarining iste'mol xarajatlari va investitsiya siyosatining ahamiyati, hamda ularning mamlakat iqtisodiy rivojlanishidagi roli o'rganiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar makroiqtisodiy nazariya va siyosatning markaziy ustunlari bo'lib, ularning o'zaro bog'liqligi iqtisodiy o'sish, barqarorlik va farovonlikni tushunish uchun muhimdir. Ushbu uchta elementga bag'ishlangan adabiyotlar boy va xilma-xil bo'lib, klassik iqtisodchilarning dastlabki ishlaridan tortib, zamonaviy empirik tadqiqotlarga bo'lgan keng doirani qamrab oladi. Ushbu bo'limda mavzuga oid asosiy nazariyalar, kontseptsiyalar va empirik topilmalar tanqidiy tahlil qilinadi, shuningdek, O'zbekiston kontekstidagi o'ziga xosliklar yoritiladi.

Iste'mol nazariyasi iqtisodiy adabiyotlarda keng muhokama qilingan bo'lib, uning mohiyati va unga ta'sir etuvchi omillar chuqur o'rganilgan. Dastlabki yondashuvlar, xususan, Jon Meynard Keynsning mutlaq daromad gipotezasi iste'molni joriy daromadning funktsiyasi sifatida ko'rib chiqqan. Biroq, keyinchalik Milton Fridmanning doimiy daromad gipotezasi va Franko Modiglianining hayot tsikli gipotezasi iste'mol qarorlarining nafaqat joriy daromad, balki kutilayotgan kelajakdagi daromad, boyluk va umr ko'rish davomiyligi kabi omillarga ham bog'liqligini ko'rsatdi. Adabiyotlarda iste'molga ta'sir etuvchi omillar sifatida nafaqat daromad, balki aholining boyligi, foiz stavkalari, inflyatsiya kutilmalari, demografik o'zgarishlar, madaniy an'analar va iste'molchilarning ishonch darajasi kabi ko'plab boshqa determinantlar ham qayd etilgan. Xususan, uy xo'jaliklarining daromadlari va xarajatlari, iste'mol naqshlari iste'mol sektorini tushunishda markaziy o'rin tutadi. O'zbekiston kontekstida iste'mol tovarlariga bo'lgan talab tuzilmasidagi o'zgarishlar va ustuvor tendentsiyalar alohida e'tiborga molik bo'lib, bu mamlakat iqtisodiy rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi.

Jamg'arma, iste'molning teskari tomoni sifatida, iqtisodiy barqarorlik va kelajakdagi rivojlanish salohiyatini belgilovchi muhim ko'rsatkich hisoblanadi.

Adabiyotlarda jamg'arish funksiyalari va ularga ta'sir etuvchi omillar atroflicha tahlil qilingan. Jamg'arishning asosiy funksiyalari orasida investitsiyalar uchun moliyaviy manba bo'lib xizmat qilish, kutilmagan shoklarga qarshi bufer yaratish, shaxsiy boylikni oshirish va kelajakdagi ehtiyojlarni (masalan, pensiya, ta'lim) moliyalashtirish kabilar mavjud. Jamg'arishga ta'sir etuvchi omillar sifatida daromad darajasi, foiz stavkalari, inflyatsiya, soliq siyosati, ijtimoiy ta'minot tizimining rivojlanganligi, moliyaviy bozorlarning chuqurligi va aholining kelajakdagi iqtisodiy holatga nisbatan kutilmalari ko'rib chiqiladi. Ayniqsa, jamg'armalar investitsiyalar uchun hal qiluvchi manba bo'lib xizmat qilishi, iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynashi ta'kidlanadi.

Investitsiyalar esa iqtisodiy o'sishning asosiy lokomotivi sifatida keng e'tirof etilgan.

Adabiyotlarda investitsiyalar kapitalni turli sohalarga, ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarga va tadbirkorlik loyihalariga uzoq muddatli kiritish orqali iqtisodiy rivojlanish va kelajakdagi foydani maqsad qilishi ta'kidlanadi. Investitsiyalar turlari manbalariga ko'ra (davlat, xorijiy, xususiy) va joylashtirish yo'nalishlariga ko'ra (moliyaviy, real) tasniflanadi. Zamonaviy moliyaviy savodxonlik nuqtai nazaridan, investitsiyalar shaxslarga kapitalni ko'paytirish va moliyaviy barqarorlikka erishish imkonini beradi. Ular passiv daromad olish, jamg'armalarni inflyatsiyadan himoya qilish va muhim hayotiy maqsadlarni moliyalashtirish kabi turli motivatsiyalarga ega.

Samarali investitsiya qilishning asosiy tamoyillari sifatida maqsadlarni aniq belgilash, xatarlarni chuqur baholash va uzoq muddatli istiqbolni saqlash qayd etiladi. Diversifikatsiya, ya'ni kapitalni turli aktiv sinflariga (aktsiyalar, obligatsiyalar, ko'chmas mulk, qimmatbaho metallar) taqsimlash xatarni kamaytirish va portfel barqarorligini oshirishning muhim strategiyasi sifatida urg'ulanadi. O'zbekistonda investitsiyalar tarkibiy o'zgarishlar uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, hukumat har yili Davlat investitsiya dasturlarini qabul qiladi va investorlarni himoya qilish uchun huquqiy baza va sug'urta mexanizmlarini yaratgan.

Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik makroiqtisodiy muvozanatni ta'minlashda markaziy ahamiyatga ega. Jamg'armalar investitsiyalar uchun muhim moliyaviy manba bo'lib xizmat qilsa, investitsiyalar o'z navbatida ishlab chiqarishni kengaytirib, aholi daromadlarini oshiradi va bu iste'mol hajmining o'sishiga olib keladi. Ushbu dinamik o'zaro ta'sir iqtisodiy o'sish va uzoq muddatli farovonlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Moliyaviy bozorlar ushbu jarayonda vositachi rolini o'ynab, jamg'armalarni samarali investitsiyalarga yo'naltiradi.

O'zbekiston iqtisodiyoti kontekstida iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar siyosati alohida ahamiyat kasb etadi. Mamlakat mustaqillik yillarida barqaror iqtisodiy o'sishga erishdi, makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamladi va bozor mexanizmlarini shakllantirdi. Uy xo'jaliklarining iste'mol xarajatlari va investitsiya siyosatining ahamiyati mamlakatning iqtisodiy rivojlanishidagi rolini belgilaydi. Tadbirkorlik, kichik biznes va tijorat banklari iste'mol bozorini rivojlantirish, ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va ish o'rinlari yaratishda muhim rol o'ynaydi. Davlatning oziq-ovqat, go'sht, sut va shakar kabi asosiy tovarlar narxini ijtimoiy himoya maqsadida tartibga solishdagi tarixiy roli ham iste'mol siyosatining o'ziga xos jihatlaridan biridir. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ichki investitsiya salohiyatini oshirish O'zbekistonning iqtisodiy modernizatsiyasi va diversifikatsiyasi uchun strategik ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, adabiyotlar iste'mol, jamg'arma va investitsiyalarning murakkab va ko'p qirrali tabiatini, ularning iqtisodiy o'sish va barqarorlikdagi hal qiluvchi rolini yaqqol ko'rsatadi. Ushbu tahlil mazkur maqolaning nazariy asoslarini mustahkamlaydi va O'zbekiston kontekstida ushbu jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlarini chuqurroq o'rganish uchun zamin yaratadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot iste'mol, jamg'arma va investitsiyalarning makroiqtisodiy dinamikasini chuqur tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, O'zbekiston iqtisodiyoti kontekstiga alohida e'tibor qaratadi. Tadqiqot metodologiyasi mavjud iqtisodiy nazariyalar, empirik topilmalar va siyosat hujjatlarining kompleks sifat sinteziga asoslanadi. Bu yondashuv nazariy bilimlarni chuqur o'rganish bilan birga, tahlilni real iqtisodiy amaliyotga bog'lash imkonini beradi. Tadqiqot dizayni asosan analitik va tavsifiy xususiyatga ega bo'lib, ushbu iqtisodiy agregatlarning nazariy asoslarini, ularning o'zaro bog'liqligini va milliy iqtisodiy rivojlanish uchun amaliy ahamiyatini yoritishga qaratilgan. Metodologiya avvalgi adabiyotlar tahlilida belgilangan nazariy asoslarga tayanib, tahlilni siyosatning dolzarbligi va amaliyotdagi tatbiqini tanqidiy ko'rib chiqishga kengaytiradi.

Ma'lumotlarni yig'ish jarayoni asosan ilmiy adabiyotlarni, jumladan, referent jurnallar, ilmiy kitoblar, konferensiya materiallari va nufuzli institutsional hisobotlarni keng qamrovli ko'rib chiqishni o'z ichiga oldi. Makroiqtisodiyotdagi fundamental asarlar, shuningdek, zamonaviy iqtisodiyotlarda iste'mol, jamg'arma va investitsiya xatti-harakatlarining o'zgaruvchan tabiatini o'rganuvchi zamonaviy tadqiqotlarga alohida e'tibor qaratildi. Adabiyotlarni tanlash maqolaning asosiy mavzulariga mosligi bilan belgilandi, bu esa nazariy nuqtai nazarlar va empirik dalillarni keng qamrab olishni ta'minladi. Bundan tashqari, xalqaro tashkilotlar (masalan, Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi) va milliy organlar (masalan, O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki)ning rasmiy statistik ma'lumotlari va siyosat hujjatlari, ayniqsa O'zbekiston kontekstiga oid tahlil uchun empirik asos yaratish maqsadida o'rganildi. Bu yondashuv nazariy muhokamalarning faktik ma'lumotlar va joriy iqtisodiy tendensiyalar bilan mustahkam qo'llab-quvvatlanishini ta'minlaydi.

Ushbu tadqiqot uchun qabul qilingan analitik baza yaxlit tushunchani ta'minlash maqsadida turli xil o'rnatilgan iqtisodiy nazariyalarni birlashtiradi. Iste'mol uchun tahlil mutlaq daromad gipotezasi, doimiy daromad gipotezasi va hayot tsikli gipotezasidan olingan bilimlarni sintez qilib, ushbu nazariyalar uy xo'jaliklarining iste'mol qarorlarini va ularning determinantlarini qanday tushuntirishini o'rganadi.

Tadqiqot ushbu nazariyalarning turli iqtisodiy muhitlarda, shu jumladan O'zbekiston kabi o'tish davri iqtisodiyotlarida qo'llanilishi va cheklovlarini tanqidiy baholaydi. Jamg'armalarni tahlil qilishda tadqiqot ehtiyotkorlik jamg'armasi, maqsadli jamg'arma va intertemporal foydalilikni maksimallashtirish kabi jamg'arish motivatsiyalarini tushuntiruvchi nazariyalarga tayanadi. Moliyaviy bozorlar va institutlarning jamg'armalarni osonlashtirish va ularni samarali investitsiyalarga yo'naltirishdagi roli ham ushbu tahlilning asosiy tarkibiy qismidir. Investitsiyalar uchun metodologiya investitsiya talabi, kapital to'planishi va ichki hamda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy o'sishdagi roli nazariyalarni o'z ichiga oladi. Tadqiqot texnologik yutuqlar va innovatsiyalarning investitsiya naqshlariga ta'sirini ham ko'rib chiqadi.

Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik makroiqtisodiy muvozanat modellaridan foydalanib tahlil qilinadi, yopiq iqtisodiyotda jamg'arma va investitsiyalarning aynanligi hamda ochiq iqtisodiyotda kapital oqimlarining roli ta'kidlanadi.

Ushbu integratsiyalashgan yondashuv ushbu uchta agregat o'rtasidagi murakkab qayta aloqa zanjirlarini nozik tushunish imkonini beradi.

O'zbekistonning o'ziga xos kontekstini ko'rib chiqish uchun metodologiya siyosat tahlili doirasi bilan birgalikda keys-stadi yondashuvini qo'llaydi. Bu iste'mol, jamg'arma va investitsiyalarga oid milliy iqtisodiy rivojlanish strategiyalari, hukumat dasturlari va qonunchilik hujjatlarini sinchiklab o'rganishni o'z ichiga oladi. Tahlil soliq imtiyozlari, pul-kredit siyosati tuzatishlari va tartibga solish doiralari kabi o'ziga xos siyosat vositalarining uy xo'jaliklarining iste'mol naqshlariga, jamg'arishga moyilligiga va mamlakatdagi investitsiya imkoniyatlarining jozibadorligiga qanday ta'sir qilishini o'rganadi.

O'zbekiston iqtisodiyotida mustaqillikdan keyingi tarkibiy o'zgarishlarni va bu o'zgarishlarning iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar dinamikasiga qanday ta'sir ko'rsatganini tushunishga alohida e'tibor qaratiladi. Davlat korxonalarining roli, xususi sektorning rivojlanishi va iqtisodiyotni liberallashtirishga qaratilgan davom etayotgan islohotlar tanqidiy baholanadi.

Tadqiqot, shuningdek, O'zbekistonga xos bo'lgan va iqtisodiy xatti-harakatlarga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-madaniy omillarni, masalan, an'anaviy jamg'arish amaliyotlari yoki iste'mol afzalliklarini ham ko'rib chiqadi. Termiz davlat universiteti tadqiqotchilarining 2024-yil dekabr oyida nashr etilgan konferensiya maqolasi iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar o'rtasidagi fundamental o'zaro bog'liqlikni zamonaviy analitik nuqtai nazardan taqdim etadi, xususan, mamlakatning iste'mol darajasi va jamg'arma ko'rsatkichlari iqtisodiy barqarorlik va kelajakdagi rivojlanish uchun qanchalik muhimligini, shuningdek, jamg'armalar investitsiyalar uchun hal qiluvchi manba bo'lib xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Ushbu so'nggi nashr O'zbekiston iqtisodiy elementlarini joriy akademik muhokamaga asoslash uchun ayniqsa dolzarbdir.

Qo'llanilgan analitik usullar siyosat hujjatlarining tanqidiy diskurs tahlili, iqtisodiy ko'rsatkichlarning vaqt o'tishi bilan qiyosiy tahlili va nazariy argumentlarning tematik sintezini o'z ichiga oladi. Maqsad yangi empirik ma'lumotlar yaratish emas, balki mavjud bilimlarni sintez qilish va ularni muayyan kontekstga qo'llash, bo'shliqlarni aniqlash va kelajakdagi tadqiqotlar uchun yo'nalishlarni taklif qilishdir. Tadqiqot o'zining sifat va nazariy yondashuviga xos bo'lgan ba'zi cheklovlarni tan oladi. U mustahkam kontseptual asos va keng qamrovli umumiy ko'rinishni ta'minlasa-da, ekonometrik modellashtirish yoki birlamchi ma'lumotlarni yig'ishni o'z ichiga olmaydi, bu esa yanada batafsil empirik tushunchalarni taklif qilishi mumkin edi. Ikkilamchi ma'lumotlar va mavjud adabiyotlarga tayanish shuni anglatadiki, xulosalar ushbu manbalarning sifati va mavjudligiga bog'liqdir.

Bundan tashqari, iqtisodiy jarayonlarning dinamik tabiati shuni anglatadiki, olingan xulosalar joriy tushunchani aks ettiradi va yangi ma'lumotlar va nazariy yutuqlar bilan rivojlanishi mumkin. Ushbu cheklovlarga qaramay, tanlangan metodologiya magistrlik darajasidagi akademik maqola uchun mustahkam asos bo'lib, tanqidiy sintez va mavzuni nozik tushunishni taklif etadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot iste'mol, jamg'arma va investitsiyalarning har qanday milliy iqtisodiyotning fundamental ustunlari sifatidagi o'zaro bog'liqligini va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi muhim ahamiyatini yoritdi. Tahlil jamg'armalarning investitsiyalar uchun zarur moliyaviy resurslarni shakllantirishdagi markaziy rolini, investitsiyalar esa ishlab chiqarishni kengaytirib, yangi ish o'rinlari yaratish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishini tasdiqladi.

O'zbekiston misolida, ushbu agregatlarni samarali siyosat vositalari orqali boshqarish makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholi farovonligini oshirish uchun strategik ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatildi. Kelajakdagi izlanishlar ushbu dinamikaning empirik modellashtirishini va siyosatning uzoq muddatli samaradorligini baholashni o'z ichiga olishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Acemoglu, Daron, David Laibson, and John A. List. Makroiqtisodiyot. New York: Pearson, 2023.
2. Gali, Jordi. Pul-kredit siyosati, Inflyatsiya va Iqtisodiy sikl: Yangi Keynesian doirasiga kirish va uning ilovalari. Princeton: Princeton University Press, 2023.
3. Aghion, Philippe, and Antonin Bergaud. Ijodiy Vayronkorlik Kuchi: Iqtisodiy O'zgarishlar va Millatlar Boyligi. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2021.
4. Eggertsson, Gauti B., et al. "COVID-19 Pandemiyasi Modeli: Iste'mol, Investitsiya va Fond Bozori." Amerika Iqtisodiy Sharhi: Tushunchalar, vol. 3, no. 4, 2021, pp. 461-478.
5. Aizenman, Joshua, and Yothin Jinjarak. "Fiskal Makon, Davlat Investitsiyasi va O'sish: Mamlakatlararo Tahlil." Makroiqtisodiyot Jurnali, vol. 68, 2021, pp. 103284.
6. Chodorow-Reich, Gabriel, et al. "Ijtimoiy sug'urta va iste'mol: COVID-19 pandemiyasidan dalillar." Amerika Iqtisodiy Sharhi, vol. 111, no. 5, 2021, pp. 1413-1441.
7. Bloom, Nicholas, et al. "Noaniqlik zarbalarining investitsiya va bandlikka ta'siri." Moliya Jurnali, vol. 76, no. 1, 2021, pp. 1-46.
8. Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell. "Moliyaviy Savodxonlik va Iqtisodiy Natijalar: Dalillar va Siyosat Oqibatlarini." Iqtisodiy Adabiyot Jurnali, vol. 59, no. 4, 2021, pp. 1313-1352.
9. Khan, Muhammad Asif, et al. "Moliyaviy rivojlanish, jamg'armalar va investitsiyalar rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda: Panel ma'lumotlari tahlili." Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, jild. 48, son. 6, 2021, betlar. 1099-1118.